

ЖИТИЕ и страдания грешнаго Софрония

Аз, грешний в человецех, родих ся на село Котел от отца Владислава, а от матери Мария и положили первое имя мое Стойко. И като съм бил три лета, преставила ся мати моя. И отец мой поял другою жену, що беше люта и завистлива. И родил сас нея мужеское дете и токмо свое дете гледаше, а мене все отритваше.

И като бях девят години, подадоха ме на книжное учение. По-напреди не би възможно да пойдю на учение, почто повише болен и немощен бях. И като поидох на учение, голямое прилежание и остроумие имах. И вскоре изучих ся простое чтение. Понеже у Болгария не има философское учение на славенския язык, наченах да учим по греческий язык и изучих Октоих. Като наченах Псалтир, прииде вест, како са преставил отец мой на Цариград от чумата в лето 1750. Останах аз без отца и без матер. Тогива бях 11 години. Тогива ме узе стрий моя наместо сина, почто не имаше чада, и предаде мя на занаят.

И като бих седемнадесят години, престави ся и стрий, и стрина моя, наскоро един сас другий. Ала и стрий мой на Цариград умре, понеже бяха и двоцата джелепи. И понудиша ме должници и ортаци неговии да пойда на Цариград наместо сина его да соберем, що имаше да узема он пари от касапите по джелепское обичай. Ала като са касапите повсезде разнесени по Цариград и по Анадолская страна?

У един ден хочехме сас одного ортака неговаго да поидем у Анадолская страна. И поидохме на скелята да проминем сас ладия. И гледам при царските палати ладие, а ний, человеци прости, като бяха они близко до Юскудар, поискахме сас ония ладии да проминем на Юскудар. И като отхождахме до них, гледаме на едно място народ много и двоица пехливани борят ся. И отгоре имаше високии палати. Не знайма, ала можеше да буде и самий цар тамо. И като престанаха они от борение, повлекоха да пойдут кьмто царските палати всяя ония народ. И ний сас тях ведно поидохме и станахме между царский порта и между Ялыкьошкю, що бяха тамо верзани царските ладии. И стоехме тамо и чудяхме ся како да поидем. Яви се тамо един бостанджий и рече:

- Що ходите ви тука? Скоро да пойдете оттува, почто отсекуват глави ваша!

И ний ся извинявахме, како сме человеци чуждйнци и прости. И като са върнахме назад, фатиха ни тамо, що вардяха. Яничарите искаха да убият нас, почто они не видели нас, като проминахме сас ония народ. И като са освободихме оттamo, поидохме на обшая скеля и преминахме на Юскудар.

Ала бях юноша тогива, млад и красен лицем, а тамошни турци - содомити. Като мя видяха, той час ме фатиша да мя изпитват зарад харачийска хартия и наидоша хартия моя недобра. И затвориша ме далеко у една градина, що имаше тамо турци - свиряха, играяха, смеяха са у една одая, що беше близо при пут. Ала аз са смислих защо мя затвориша мене тамо и по случаю имаше ключ от внутре, и той час заключих аз. Ами колико содомите! Они прихождаха и моляха ме да им отворя, подаваха ми из прозорецу жълтици. И аз видях какова е работа, наченах да викам. И имаше насреща доми еврейския. Той час приидоша някои евреи и питаха ме: Защо викаш? И аз сказах им вся причина. И поидоша до другаря моего, и подадоша мало пари на харача и свободиша ме от ония содомити.

И собрахме колико можихме, и приидохме на село сас здравии. И като сложиха, остана стрий мой должен гроша 400. И натовариха ги на мене да ги изплащам аз. Но като поидох аз на Цариград, роднини мои повече разграбиша домовния вещи и сокриша ги. И приидоша должниците стрийни сас судия турецкий да преписуват домовния вещи. И мало, що наидоша. И мнеша, како съм го аз скрил. И повеле судия да мя бият на фаланга, а селския княз не даде ме. Знаяше, како не съм аз повинен. Но затвориша ме у вериги железния и держаша ме у затворка три дни, докле извадиха мало нечто още роднините мои и отпустиша ме. И от това извадоша верх афоресмо, како не съм скрил нячто.

И поидох на Шумен до владиката да оправям себе. Мало остана, що хочеша да побият нас хайдуци на пут.

Ала по-прежде, докле не бяха са собрали ония должници да си ищат стоката, понудиша ме роднини мои да мя оженят, почто не имаше кой да мя гледа. И аз като бях на осемнадесят години, млад, глупав, и не знаях, като хоче да излезе стрия мой должен и како хочут да натоварят вся неговия долг на мене... Имах аз мало пари, ала купих дома стрийнаго в животе его и като са ожених, разнесох ги. Но имах надежда на занаят мой. И после сас суд, като натовариха тоя долг на мене, а аз не имах една пара готова сирмя: ами докле изплатя ония долг, какова сиромашия потеглих! Нужда, тесное и прискорбное живение проминувах... Колико укореение терпях от жену мою, почто беше мало горделива!

И намислих да оставя и дом, и жену, да поиду долу по селата - да работя, да са кевернисам. И чуле някои первейшии чорбаджии, како хочу да поиду, позоваша ме и рекоша:

- Не ходи нигде, седи! У тия дни хоче да прииде владика наш и да му са

молим да тя стори свещеник.

И в третия ден прииде архиерея и помолыха ся. **И** он той час изволи да мя хиротониса в неделю и подадоха му седемдесят гроша. **А**ла беше у сряда то изплатение и аз ся готвех за в неделя потребная. **В** петок вечер прииде иконому и принесе ми парите и рече:

- Да знайш, како не има да тя учини владика свещеник, почто другий подаде сто и пяддесят грош. **Т**ого хоче да хиротониса.

Ами какова ли скорб и сожаление мя обзе, като ся изповядах на духовнику и узех мартория, изготвих ся все потребная. **А**ми кому да скажа тоя скорб мою? **П**отекох до ония человеци, що са бяха молили и парите дали. **И** они пойдоха и дадоша още тридесят гроша. **И** рукоположи ме в лето 1762, септемвриа 1.

Ала като знаях мало да чету, другия свещеници ненавидаха ме, почто они вси на то време бяха брачи и от безумная младост моя не хochaх да им ся покорявам, като бяха тако прости и неучени. **А** они мя наваждаха на архиерея и колико мя крати аргосва, и ненавиदेशе мя. **И** имаше архиерей протосингеля, грека неученнаго и некнижнаго - он мя много ненавиदेशе. **П**онеже то ест вещь природна: учен человек ученнаго люби и прост - простаго, и пиян - пияннаго.

И така неспокойно няколко години проминувах живение мое.

В лето 1768 начена са войска-баталия турчина сас москочеца. **А**ми какво да скажем? **К**ато повлекоха ония лютии и свирепии агарене, какво ли зло не сториха по христиани - що им на ум не прииде, това не сториха. **К**олико человеци избиша! **А** нашей село, като е на четири путя и дом мой беше всема далеч от църкви, а по обичаю нашему потребно беше да са найда у църква и на вечерня, и на утреня на всякий ден, колико ли улици обиколях, докле поида у църква и да си прииду паки у дом! **К**олико мя крати фатиха и биха мя, и главо мя пробиха, и хочаша да ме убият ала **Б**ог мя сохрани.

После наченаха да минуват пашии и полагаха ме да пиша тескери, да подавам за конаци, като пишах борзо. **А** они не аресваха конаците свои и дохождаха назад. **К**олико крати пицоли изваждаха на мене да мя убият? **В**еднож един сас копие фърли на мене, ала не са случи да мя удари. **И** най-после помина прехвалний Джезаерли Хасан паша - отхождаше на Русчук. **И** аз по обичаю раздавах тескери за конаци. **Б**дин мя фати за браду и мало остана да я отторгне. **К**ато се наместиша вси, позова паша четири старци при себе. **И** един от них бях аз. **П**рииде един чауш, що

седеше всякоги на село, проведен беше от везиря зарад да защитява селото от войската. И придохме сас него до пашовая порта. Рече он:

- Седите ви тука, да пойда, аз горе, да разумея защо ви зове пашата.

И като излезе горе, викна на него пашата и собориа го долу у затворка. **А** ний наченахме да бягаме кой къде види. **А** аз побегнах къмто пашова конак близо, а не са смислих, како пашата седи горе на кьошка, хоче да мя види. **И** като мя види, викна:

- Що бягаш бре? Фатете го и принесете го вамо!

И той час мя фатиха четворица и заведоха ме при пашата. **А**ла сас каковий страх! **И** попита ме:

- Защо бягаш бре, кой тя гони?

И аз му рекох:

- Бфенди, ний есми рая, всякоги боязливи есми като зайци. **И** като вдигна ти чауша, убояхме ся и бягаме.

А он рече:

- Кой вред имате ви от това? **Аз** ви позовах да ви питам за пут.

Страшен паша беше! **И** поиде на Русчук, и седяше тамо.

В лето 1775 победи московеца турците и премина Дунаву и узе на майсере Шумен, що беше везиря Мюйсунболу сас ордията турецкая. Узе на майсере и Русчук, и Силистра, и Варна. Тогива у нашей село седяше арнаутска паша, вардяше клисурата да не бяга турская войска, каквото имат обичай. Случи са тамо и кадия, и чауша, и субаша. Като чуха, како е узел московеца везиря на майсере, побягнаха вси на Сливен. Колико ли страх потеглихме да ни не поплелят, като бягат! Вардяха християните и денем, и нощем. **И** держе майсерето дни 22. **И** сториха мир, и пойдоха си московите, оставиша и Турецкую землю, и Влашкую.

И после поидох на Светая гора и седях тамо шест месеци. **И** приидох оттамо, и учах деца на книжное учение и добре проминувах. **А**ла дявол, що е всякоги, що е на добро, завистлив, повдигна архиерея и понуди мя да мя учини епитроп иконому. **И** покварих аз благоговейное живение мое, наченах да ходя по неговоу угождение, по греческое обичай да глобьявам чловеците - зарад сродство и зарад други вещи. Станах судия, ала повече за пари, ала не за мене, ами да угодя на архиерея. **А**ла Бог святой въздаде ми праведно по делам моим. Но това по-следи хочем да скажем.

Не са помина много време, стана една крамола между агите на Осман

пазар кой да бъде аянин. Султану вербишкий положи одного аянина, а велията го не ще. И приведоха Бекир паша от Силистра да ги оправя. Като прииде, он уби султанскаго аянина. Поидохме и ний десят човеци от нашей село. И като са утокмиха, фърлиха на село нашей десят кесии. И затвори пашата троица човеци, що бях и аз един от них, а ония прати за пари на село. Ала им учини пашата срок - за три дни да принесут парите.

Седяхме ний тамо затворени, минаха са три и четири дни, не дохождат. Чухме, како отишле на Вербица да са плачат от пашата на султану. Наченаха мои дружина у затворката да плачат сас слези. Ах, сиромаси, посеча ни пашата! Не са помина един час, прииде пашов человек и рече:

- Прииди, папаз, зовет тя пашата!

Ами сас какво ли сердце поидох до пашата! Молях ся тайно Богу да ми прости согрешение мое, почто бях отчаял себе. Като приидох при пашата, рече:

- Где вашите човеци брѐ, да принесут пари?

И аз му рекох:

- Ёфенди, три дни ест, како са поишле. Когда да соберут толкова пари и да ги принесут?

А он ми отговори:

- Гявур, иди скоро и пиши да ги не собират от раята сеги, ами да ги уземат от някогого торговца, почто до три дни още ако не приидут, и вас посечам, и парите два ката уземам от них.

И аз писах това и пратихме человек. Като са минаха три, они не дохождат, и ний гледахме като овци на заколение. На третия ден пак мя позова пашата. Тогива, като отхождах, крайно отчаях себе си и от страх не можах на пашата да отговоря, що ми думаше. Като поидох до него, видя мя, како не мога да отговарям, сас кротост ми рече:

- Не приидоха ли вашей человекцй?

И аз рекох:

- Ёфенди, ви есте благоутробне. Потерпи мало, какво да буде, тие до вечера прихождат!

А он не хочеше да потерпи, ами прати тоя час мубашир и узе още хиляда гроша. Ами що потеглих у затворката! Имам недуг почечуйний, сиреч маясил. Тогива от противное ястие беше мя хватил. Хочем да излезем повон, а они ме не пушат, псуваха мя. Та от страх и от недужная теснота

упадоша вси власи глави моеи.

По това после не седях мирен, ами купих две хижи близо при църквата и направих ги изнова. И що имах пари, все ги разнесох. И като са помина мало, разболеях ся аз. Ала не болест да лежа на постеля, ами мя фати една теснота сердечная. И не можах да седя на едно място, докле да преброи человек десят числа, ами ходях като луд покрай водите и плачах. Инеше ми са, како хоче да изскочи сердце мое от уста моя. У таковая теснота бях. Подаде ми Бог наказание зарад безумная лудост моя, що бях ся разгордил зарад това епитропство, да глобявам неповинни человеци. А тамо доктори не има, ами някои баби, баяха ми и целяху ме, ала никоя полза. Ходих да тража доктори по Сливен, по Ямбол. Най-последой поидох и на Цариград. Толкова пари разнесох, задолжнях немало.

По това начена турчина войска-баталия - и сас московеца, и сас немеца. И зимуваше Исуф паша везир на Русчук. А син мой поиде у Влашко и узе свинии, и по някоя причина стори зарар 1400 гроша. И като виде, како ся удожжихме много, он поиде на ордията и стана граматик на касапбаши. След някой ден разболе ся и попадия, леже болна шест месеци и престави ся. Нападна ни и другая харч. От една страна, войска минуваше, коначи имахме, от другая страна, должници мя не оставяха, искаха си парите, хочаша да мя затворят. И като оздравях мало, зарад оное баяние запрети ми духовнику три години да не служба литургия. И като са минаха три години, подаде ми духовнику позволение, ала деспоти мя не даваше, почто имаше да узема от сина моего заради свои пари файда, а не глави гроша 84. Дай ми, рече, тия пари, да ти дам позволение да служиш литургия. Та мя держе още три години без литургия.

Ами що потеглих от поповете! Колико мя поношаваха и укоряваха ме, и не даваха ми достойная част. И коги ме даяше, думаха ми: .Сто, като някой слепец тя храниме. Що бяха мои ученици!

Такоче укореение и срам терпях шест години.

Като беше везирская ордия на Мачин, касапбаши прати сина моего сас одного своего человека да собират овци по Филипинская страна. И собираща. И той ага прати сина моего сас двадесят хиляди овце на ордията и остави до седемстотин отбрани овни на село наше, та коги помине агата му оттамо, да ги продаде. И като помина, продаде ги, узе ги хаджи Власю и Матей. И предадоха ги они на одного человека да поиде на Андрианопол да ги продава на курбан-байрама турецкий. И като поишле до Фандаклий, свадили ся тамо помежду си овчарете и убили одного от них. Фатил ги тамошнийя султан и положил ги у затворка, и ония

ОВЦИ УСВОИЛ.

По тия дни изишел бил от Андрианополи бостанджибаши да пази клисурите, да не бягат турци от войската. И предал султану ония затворници на бостанджибаши, а ний от това никоя вест не имахме.

У един ден приидоша на село наше двадесят бостанджии да питат кой предал тия овци. А старци нашей рекоша: Тия са овце продадоха у поивоя хижа, тогь питайте. Кой ги и предал, кой ги и купил, он знай, ний не знайм. И позоваша ме тамо, и предадоха ме на онии мучители бостанджии. И заведоша нас троица до бостанджибаши на Сливен. И он станваше да поиде кьмто Казанлик, и предаде нас на ортачаушу. Повдигна са и наченаха да поидут на оноу поле до Коритен - беше месец юлия, 23 ден. Толико беше време жарко и жежко като огън, а нам сверзаша руце назад и понудиша ме пеши да ходим.

Ходихме колко два часа и от пек запряхме, почто они на кони, а ний пеши, како възможно ест равно да ходиме. Хаджи Власия, като беше по-стар, падна на земята, баялдиса. Прати ортачаушу да пита бостанджибаши, почто беше близко след нас, да всади нас на конете наши, а он реклъ: Не има ли топуз да бий да ходят. Ако ли не могат да ходят, да им отсече глави и да ги остави.

И като чухме това, не остана у нас сердце, чудяхме ся какво да сторим. Наговорихме са и обещахме на тогь чауша тридесят гроша, понеже турци на пари лесно са приклоняват. И като подалечихме мало, всадиха на кони наши и поидохме до Коритен село, и тамо кондисаша. И помина са колко един час, приведоша нас при бостанджибаши. И първо попита мене:

- Кой предаде тия овци?

И аз рекох:

- Ислам ага, а хаджи Власия ги узе.

- Ами колко овци предаде?

И аз сказах:

- Седемстотин...

- Ами още не предаде ли?

Аз рекох:

- Не знам, токмо толкова знаа.

- Не знайш ли, пезвенк?

И той час повеле, та мя фърлиха сас очи на земята и седнаха троица на

мене и наченаха да мя бият по боси нозе. Сохрани, Боже, бостанджийско биение немилостивно! Бияха ме и думаха ми: Скажи колко овци продаде? И аз, като не можах вече да терпя, пресече ми ся сърце от болест, рекох:

- Отпустите мя да ви скажа.

И оставиша мя.

- Скажи - рече.

- Зная - рекох, - како продаде касапбаши на двоица джелепи още овци, ала колко овци и по колко ги продаде, не зная.

Тогива викна:

- Скоро идете обесете того пезвенка!

Повлекоха ме бостанджии да мя обесят. Аз ся тегля къмто бостанджии, а они мя теглят навон. Раздраха ми дрехите, заборавах и биение, и болест. И той час паднаха някои аги, що бяха при него, и измолиха ме от обешение, и положиша нас у железнии вериги при други затворници, що имаше до двадесят и пят - турци, християни, цигани, ала повече арнаути, що бяха побягнали от ордията, като я развали московеца на Мачин.

И хаджи Власия биха, ала по-малко. И на всякия ден набиваше на коли от ония арнаути пред очи наши. И прихождаха бостанджии при нас и устрашаваха нас, како хочет и нас на коли да набият. И после положихме онии агашари и измолиха нас след пят дни, и отдадохме глоба хиляда и петстотин гроша. Отусти нас, ала овчерете не отпусти, и рече:

- Коги пойда на Андрианополе, тогива ги отпуцам.

Ала докле да поиде на Андрианополи он, прииде му манзиля и останаха они овчари, наши селяни, у затворка. Ами що потеглихме от нихните жени! Премина един паша от село и онии жени потекоха да подадут жалба от нас. Ами аз що да сторя? И друго зло... Но като чух, побягнах в гору и седях тамо два дни, докле си поиде пашата. И седяха онии овчаре тамо у затворка три месеци.

После извади касапбаши ферман от везира и извади овчерете, и овцете узе от султану. И от глоба оная узе половина от бостанджибаши манзилину - сиреч 750 гроша. Той бостанджибаши беше от Карнобат, Сербезболу, на име Мехмет.

Като са сверши все оная работа, тая зима седях у дом мой. Ала като ми не даваше деспоти позволение да служба литургия? И свещениците като мя укоряваха на всякий ден, и като ме предадоша старците без кабахат

на бостанджибаши, като толкова послужих аз на все селския работи - колко кроти излазих на везирския диван зарад селска помощ! Двадесет години учих децата им на книжно учение и на всяка неделя, и на всякий празник сказувах поучение! И толкова труд, що поддех, и толкова добро, що им сторих - и телесно, и душевно - а пай-после мя предадох на бостанджибаши да мя убий...

Спроти това и мене дотегна. И, едно, от това, друго, от попско укорение да мя не хранят като слепец, от тая тежота востанах и поидох на Ахилска епархия. И - он ме прие сас радост и даде ми енория двадесет села сас Карнобат ведно. Знаях, како е Сербезолу тамо, що узе глоба от нас, и пак я узеха от него назад сас ферман, но держох ся на правина, почто ония овци аз нито ги продадох, нито ги купих, токмо ся продадох и купиха у моята хижа.

И като поидох тамо да попувам, радвах ми ся християни много. И от марта до Светая Троица седях мирно. Тогива на той ден прииде ферман пак бостанджибаши да буде. И той час прати слуги и фатиха ме и посади ме у страшная затворка, и держе мя четири дни. Нищо мя не вреди, почто беше тия дни на Карнобат панаир и имаше един султан гостянин у дом его, затова не би му възможно да мя озоби нящо. Бяхме четворица у една верига кратка, не можохме да полегнем никак, ами ако полегнеше от нас двоица, а ония двоица седяха. Дохождаха бостанджии при мене и псуваха ме, и думаха: Кой час си поиде султану, той час хочем напреки на кол да тя набием, да са научите како ся узема от бостанджибаши глоба назад. И не пуцаха при нас едного християнина да приступи. Гледах като вол кой час хочут да мя умертвят.

На пятый ден поиде си султану и като излезе из порти его, той час прииде бостанджии да мя пита:

- Како ти е имя, право скажи?

И аз му сказах. Хочеше да мя уземе илам, да мя убий. Като чуха това християните, стекоха ся на моление от касабата и от селата, като беше панаир, та бяха тамо собрани. Мужие припаднаха на едного неговаго любезного человека и жени припаднаха на матер его. И помоли ся матер его да мя хариже мене ней. Зарад да не оскорбьява християните сас мое убиение и сас голямо моление, свободиша ме от оная лютая смерт. И като са беше заклал да мя убий, той ден наби на кол едного урука наместо мене, що беше он убийца. А оная глоба, що я узеха от него назад, пак я узе от мене все равно.

Ами от това, вече после, наскоро, нели са случи мене паки другая беда -

от тая по-страшная и нужднейшая. Имаше у моя енория едно село на име Шихлари. И тамо седеше султан на име Ахмет Геряй, и имаше своя жена ханская дъщеря. Той султан възлюбил една християнская девойка да я вземе за вторая жена от тоя село, на едного Юван чорбаджи, що са призоваваше Кованджиову. А оная ханская дъщеря не дава му позволение да вземе вторая жена. И тако держеше оная бедная девойка четири-пет години - нито я взема, нито и подава позволение да са ожени.

У един мя ден позоваша на Карнобат да венчая една сватба. И попитах отгде ест тая девойка. И они мя сказаха, како тая девойка, що хочеше султану да я вземе за вторая жена, ала и подаде позволение сеги да са омужи, и тако я приведохме тука. И аз повярувах и венчах их. След три дни разбрах, како гонил султан отца ея да го убий, а он побягнал и уфатил брата ея, и бил го много, и углобил го. И аз тогива убоях се и приидох в усумнение голямо.

След това поидох на едно село, що са нарича Костен. Тамо токмо има церква у все Карнобатский кадилек - да служба литургия в ден святых апостол Петра и Павла. Прииде някой человек на име Милош, та ме позова заради една борзая работа. И аз след обеда востанах и отхождахме сас того Милоша в пут наш. Гледаме на едном място, мало от путю далечко, мужие и жени жнут нива и двоица турци седят при них на коне. И като минувахме у пут, позоваха ни да пойдём при них. И като приближихме, рече Милош: Султану ест. И аз потекох да му целуна скуту, а он мя попита:

- Ти ли си на тия села поп?

И аз отговорих:

- Аз есм раб ваш.

А он ми рече:

- Ти ли венча Кованджиювая дъщеря на Карнобат?

Отговорих:

- Аз есм человек чуждинец, наскоро приидох и не зная коя ест Кованджиюва дъщеря.

А он той час вдигна пушка своя и удари мя сас тепенджику два пути по плящима моима. После извади пицол на мене, а аз, като бях близо до него, фатих му пицолу. **А** он привика на человека своего:

- Скоро дай възже да обесея того пезвенка!

И той поиде и взе от моя кон юларя, що беше два ката, и фърли го на шия

моя. И имаше там една верба древо, и той час възлезе он на вербата и тегляше мя сас юларя нагоре. Ала руке мои като не бяха свързани, держях юларю и теглях го надолу, и молях ся на султану да мя пощади. А он седяше на коня своего, викна на Милоша сас голям гняв и рече:

- Прииди и вдигни того пезвенка бре!

- И Милош начена да му са моли зарад мене, ала като го удари сас пушечний тепенджик по лицето, разкъса му челестта. Тогива султану са обърна къмто вербата лице свое и вдигна пушката на човека своего и викна му:

- Защо не теглиш възето бре? Сега тя свалям от вербата!

Он теглеше нагоре, ала и аз теглях надолу, почто руке мои не биша свързани. И като вдигна султану очи свои нагоре, Милош, другар мой, побягна и не имаше кой да мя вдигне. Тогива султану рече на човека своего:

- Слезе долу да поидем на село и тамо да го обесим, да го видят вси человеци.

И подадох ми в руке мои коня моего да го водя за юздата, и ония ме повлече сас възето на шията ми, а султану идяше след мене и псуваше мя, и думаше мя: Коги аз тебе не убия, ами кого да убия? Да венчайш ти моята жена със гявурин... И аз молчах, почто бях отчаял себе от живение. Ала като мя водеше през полето, беше трева и бурян до колене и не можах да ходя. Колико кроти падах, а он тегляше възето, в мале хочеше да мя придави. И султану, като идяше след мене и псуваше мя, чактиса пищол узадя ми, ала не фати огън, после пак чактиса и фати огън, ала или мя не сполучи, или на мене не фарли, почто беше пиян. И като излязохме на пут, рече на човека свой:

- Стой!

И ний станахме. Тогива запрегна пушка своя насрещу мене близо и рече ми:

- Гявур, скоро сеги прииди на веру нашу, почто его той час хочеш да поидеш от той свят!

И аз какво да сторя? От смертний страх изсохнаха ми устата и не можах да продумам. Токмо толкова му рекох:

- А, ефенди, хич вяра сас пушка бива ли? Ама хочеш да убиеш одного попа, от свето похвала ли хочеш да приемнеш?

И он на мног час держеше пушката насрещу мене и мисляше. После ми

рече:

- Разделяш ли оная невеста от мужа ея?

И аз отговорих:

- Вистину, кой час да ида на Карнобат, разделям ги.

- Заклени ся - рече.

И аз, що да сторя, от страх смертний заках са и рекох:

- Ваалаги-биалаги, разделям ги!

Тогива ми помогна и неговий человек и рече:

- Бфенди, що трябва да ги разделя? Он токмо да ги афореса, тия сама хоче да побегне от него.

Тогива рече на человека своего:

- Кюга е тако, отпусти го да си поиде у пут свой.

И аз, като възседнах оттамо, за един четвѣрт пойдох на село Сигмен, що е оттамо два часа. **И** тамо наскоро изпих три-четири чаши люта ракия. **И** като седнах, тогива мя совзе страх и наченах да трепера като от тресавица. **И** до един час довтаса тамо и Милош и като ме видя, подиви се и вниде в ужас. **И** фати ея за ураненное лице свое и рече:

- Ох, отче мой, че жив ли еси? - **Аз** - рече, - като побягнах, много гледах отдалеч на вербата вис-иш ли обесен и не имаше тя. **А**ла като пукна пушката, рекох: **Е**то отиде от тоя свят сиромаш поп Стойко..

Ето, такива нужди и смертний страхове проминаха през главу мою. **Е**то, тако пострадах аз заради чуждий причини...

И като сверших тамо година, поидох на Карабунар. Седях и тамо една година, ала тамо мирно проминах. **И** като излязох оттамо, плачаха християните зарад мое разлучение. **И**скаха да седя и другая година, ала не би ми възможно да седя, почто са вдигнаха децата наши от Котел и поидоха на Арбанаси да седут, та имах нужда да ида при тях.

И встанах и пойдох на Арбанаси марту 13. **И** седях до юлия тако празден, на един манастир седях колко два месеца. **И** у тия дни прииде врачанския епископ кир Серафим болен, и по мало дни престави ся к Господу. **И** помина ся някой ден, пойдох до протосингела терновскаго, кир Григория, да го питам зарад някоя манастирская потреба. **А** он ми рече:

- Ти остави манастиря, почто ний хочем да тя учиним врачанский епископ.

А аз ся отричах, како не съм достоен за таковий чин: едно, есм старий

летами, бях 54 лет, другоє, чуем, како є оная епархия разнесена на много малии села, та требува многоє служение. А он гворяше, како непременно хочем да тя учиним. И сас тия хорати поминаха са колко 15 дни.

На самий ден Воздвижение честнаго креста прииде у дом наш архидякон кир Теодосия и рече ми:

- Это, отче, толкова дни има, како тя каним за архиерея, а ти не хочеш. А сега мя прати господин митрополит (беше на имя Матей), тамо єст и четири епископи єго, сас нихний совет. Како вси тебе видяха достоен за врачанского епископа. Ами вижд, да подай един ответ, хочеш ли да будеш, или не хочеш, почто аз на това пришел єсм...

- Слушай - рече, - отче! Ний слугуваме по двадесят години, та не можем да са удостоим да приемнем архиерейство, а други мито дават и молебници полагаат, а тебе пришло това дарование без слугувание, без мито и без молебници.

И аз като мислях каков ответ да подам, наченаха децата да ми гвоят. Защо, отче, не хочеш да ся обещаєш, като тя молят? Да имаме и ний отца архиерея. И аз по технии хорати приклоних ся и обещах ся. И архидякон целуна ми рука и поиде си.

После ме позоваха на митрополи, що бяха и епископите, и целовах рука. Беше ден четверток. И рече ми митрополит:

- Да будеш готов за в неделю, да тя рукоположим на архиерейство.

Ала како ся случи - рукоположиха ме на священство в лето 1762, месец септемврия, на 1 ден, в неделю, а на архиерейство мя рукоположиха в лето 1794, паки на месец септем, в 17, в неделю. И сас която одежда беше облечен тогдашний архиерей кир Гедеон на Котел, като мя хиротониса на священство, у тая одежда облякоша мене, като мя хиротонисаша на архиерейство.

И като станах архиерей, у тоя ден велика радост стана у митрополи, и у дом наш трапеза и учреждение великое. После седях на Арбанаси три месеци, докле са наготвя и докле ми прииде ферман и повеление от Цариград.

И повдигнах ся да пойда на епархия моя декем, на 13 ден. Ала беше лютий студ и сняг. Имах намерение да постигна на епископия моя за Рождество Христово. И като поидох на Плевен, почудиха ми ся христиияните како съм дерзнул да поиду на таковое време на Враца.

Это - первая смущенная вест ся зачена!

И аз попитах: Какво е това смущение къмто Враца? А они ми рекоша, како има Пазванджигьолу крамола сас Генч ага и сас Хамамджигьолу, що ги и изгони из Видин. И они собрали няколко войска, турци и арнаути, да са бият сас Пазванджия. Ала като не могат да поидат на Видинския кадилик от Пазвановая войска, седят по врачанский села.

Ами како да поидем ний на Враца! Седях на Плевен три дни и на четвѣртия ден востаных и потеглих къмто Враца. Пратих напред человети селяни, ако има войска по селата, да потекут насреща нас да ми скажат да са възвѣрнем пак на Плевен. И тако поидохме до село Коинлари, що е пол пут до Враца. Ала посреди ноци приидоша человети и сказаща, како доишле на село Браница до 400 пандури пазвански, що е един час близо то село до Коинлари. Ала то име пандури ний като не знаем, обзе ни един страх, чудяхме ся како да поидем. Пратих человети да ми фатят ясакчий, ала от студ и от страх не хоче никой да поиде. Стана обед, человети не дохождат. А мене страх да не припаднат пандурите да ни съблякат. Ала едвам наишле едного турчина, повдигнахме са от тоє село и като приближихме до Враца, гледаме толико войска излази от Враца и иде насреща нас. Ала не знаяхме какова е тая войска. Докле разберем, колико страх потеглихме, а то били врачани - отхождали да гонят оная войска, почто разсипали и съблякли врачанските села.

И приидох на епископия моя. Ала и тая не е по-долу от затворка. Нека буде! И приеха ме християните радостно и ходях по църквите в недели, в празници, и полагах поучение по нашему болгарскому языку. А они християни, като не чули от другий архиерея такьовоє по нашему языку поучение, имаха ме като едного философа. Ходих по селата, собирах мирията, ала помощ, милостиня, какьото има обичай, зяло мало мя подариша, почто у тая година беше голям глад по все Болгария - двадесят пари беше една ока брашно. Обещава ми ся занапред, ако подари Бог изобилие, да мя помогут.

Като сверших Врачанския кадилик, на месец юния востаных да поида на Плевен, да соберем и тамо. Пратих человети, като приближихме до Плевен, да подадут вест, како хочем тамо да поидем. Приидоша насреща ни някои попове и рекоха: Деспоти, не е възможно да приидеш сеги у Плевен, почто ся бият внутре Топузьолу и Налбантьолу за аялик, кой да буде аянин. И не излази един християнин от дома своего. И ний ношем скрито излязохме.

И като заминахме покрай Плевен, чухме пушките, като пукат. Ала докле заминем, какьов ли страх потеглихме. И поидохме на Арбанаси.

Ала като излязох аз из епархията, Божиим попущением, тоє лято удари една чума напрасно и запали ся вся епархия, и касабите, и селата, не остана чисто едно село грях ради наших. И от тоя смертний страх седях на Арбанаси четири месеци. Що бях собрал от Врачанския кадилик пари, похарчих ги.

По месец октомврия приидоша плевняни да ме уземат и рекоша: Има чума още, ала повече по турците, а по християните са мало пресече. И аз поидох сас них на Плевен. Прииде един поп да ми целува рука. Гледам го, лицето му като огън запален. И като хочеше от мене да си поиде, чуюм, другий поп му дума: Защо целуна на деспоти рука, не видиш ли себе си, како тя фатила чумата? Ала наистина беше тако, почто тая нощ умре. На утре приидоша да ищат от мене попове да го погребут. Ако не пратиш - рече - поповете, а ний отхождаме на агата и уземаме ги силом да го погребут. Они досега вси чумавии. погребоша, ами тогго попа защо да не погребут? И аз, що да сторя, пратих ги и погребоха го. И на утре приидоша вси при мене и аз видях, како ся смесих сас них. Намислих да служа литургия, да ся пречащя светих таин, а че какво Бог подари. И ходихме после из Плевен и по селата светихме вода повсюду, и Бог мя сохрани.

И тако поминахме тие две години. И що собрах, едвам ся отплатих мирията и файда, и покрих ся трошката - не можих да сваля от борча.

А в лето 1796 нападнаха пазванските хайдути и исполниха вси села и касабии. Вече не можих да изляза нигде. Проваждах поповете да собират мирията, ала нужно половината не можаха да уземат. На тая са година повдигна Урумели-валиси Мустафа паша сас 40 хиляди войска верх Пазвантобу. И държаха Видин много време на майсере, и не можиха да му сторят нищо. И като си поиде Мустафа паша, пазванските хайдути пак исполниха епархията моя все.

В лето 1797 смесиха са кърджалиите сас пазванските човеци и приидоша верх Враца и държаха я майсере осем дни, и бияха ся, ала не можиха да влязут внутре. И аз два дни по-напред, нощем, побягнах да поидем на Рахово, та да преминем на Влашкая земля. Откъса ся тварнику кон наш у тая нощ и липса ми за двеста гроша нящо. И докле преминем на Дунава, колико ли страх потеглихме. Бог знай. И поидох на Арбанаси. Поседях мало, докле се магнаха кърджалиите от епархията, и пак поидох под есен на Враца.

В лето 1798 пак ся повдигна войска царская верх Пазвантобу - множество многоє, почто беше обладавал до Русчук и до Варна. Повдигна

са капитан паша от Цариград сас толкова войска и сас толкова топове и прехвалний Кара Османову от Анадолия, и други двадесят и четири паши, и вси аяни от Урумели... Сказуваха, до триста хиляди войска ся била събрала верх Видин. И държаха го майсере шест месеци, и бияха ся, ала не можиха да му сторят нищо.

Ами аз тогива где не бягах! На една овчарская кошара седях на януар месеца двадесят дни, докле премине первая войска. Като са мало послаби путя, нощем поидох на Тетювен. През гората вершините очите ми хочеха да извадят. И тамо седях два месеца. И като поиде войската первая къмто Видин близо, востанах от Тетевен да пойда на Враца за Воскресение Христово. И на пут хочеха някои турци в мале да мя убият заради една чуждая причина.

Тогива силихтар Хусеин паша, като отхождаше на Видин, изгори Габрово и Арбанаси разграбиша кърджалиите, що гиимаше сас себе. И нашея дом все разграбиша, и не остана ни лъжица, ни паница. И мои дрехи и книжа, що имах, все узеша, и всяя дом разкопаша. А децата побягнали на Котел, а оттамо на Свищов поишле. А аз като не би възможно мене от войска да ходя по епархията моя, ами поидох сас терновския протосингел да собираме Терновская епархия. И после поидох на Свищов, найдох децата голи, седят на рогозина и аз пари не имах да им купя дрехи. Скорб голям!

По август месеца поидох на епархия моя. И все войска беше на Видин, бияха го да го уземат. Ами какъв ли страх потеглих, като ходях по селата да собирам мирия! Връщаха са и бягаха турци делии от ордията, соблячаха селата. И субашите обираха. А аз ходях по селата. Най-послед, като развали и разсипа Пазвантобу по Святаго Димитрия царската ордия - аз бях по селата, - сипнаха са от Видин турци, от Видин по селата да бягат. Ами сас какъв труд и страх пострадах, докле са добия веднож до Враца! Какъвии ли гори и холми, и доли не обкожихме.

И тамо мало някой ден поседях. Прииде вест, како иде на Видин Алю паша сас пятнадесят хиляда войска. Нощем приидоша конакчии и аз като чух, востанах тая нощ на осем часа да бягам от Враца навон - нощ темна, време беше дождевно, а планина стръмна, висока. Колико ли крати падах на путю, докле поидем на Черепиш манастир. И като поидохме на манастир, не найдохме никого - калугери побягнали, манастиря затворен и не знаим где са. Хеле са случи един поп на пут, селянин, та ги знаял, како бягат у една пещера, и заведе ни при тях. И седях тамо при них у оная пещера двадесят и четири дни. И узех студ и разболях ся, и четири дни болен лежах тамо. После ся сгреях и мало по-оздравях.

Востанах да пойда у другий монастыр, що е на Софийская епархия. Ала тамо планини високи, кон не може да са язди, а мене боляха нозете, не можях да ходя пеш, а възход и низход има два часа. И докле да възляза и да сляза, вистину сас слези оплаках живот мой. И тамо седях 14 дни.

И прииде ми писмо от Враца, како убил капитан паша Алю пашу на Рахово и войската му са разнесла, а на Враца приишел другий, Исуф паша, да зимува тамо. И пишат, како е епископия празна и Исуф паша добър человек, ами да си дойдеш на епископията. Ала беше сняг глубок, зима люта, десят часа ест оттамо, едвам за три дни поидохме.

И на Враца седях колко десят дни мирно. После приидоша у Враца десят байраци арнаути и като не имаше празни хижи за конаци, наполниха епископията - колко петнадесят души да седят тамо, аз да ги храня. А одая имаше токмо една, имаше и друга, ала я бяха разсипали турци. Време зимное, студ голям, почто изпервен не било епископия, ами бил метох църковний за калугери да падат тамо. Ала докле найду време да побегна от них, колко лъжи не положихме! Ами у коя хижа да пойда, като са все исполнени сас турци! Побегнах при татар-агаси - аз сас зелен калпак. Питат мя, що си ти за человек? Да реку владика есм, не дава ми рука. Ами рекох - доктор есм. И они мя питаха за ля-кове. И мене, какво би възможно, дадох им ответ. После, като би вечер, поидох у едного христианина и прие ма при своя челяд, почто не имаше другая хижа празна нигде. А слугите мои вон - гледах, како хочут да измрут от студ.

Искам да изляза от Враца навон, ала пашовии арнаути пазят капиите и питат кой отходили кой доходи. Ами какво да сторя? Пратих напред тварнику сас двоица турци тамошни, а аз завих главу мою сас шал и узех в руку камчик и подбрах напред сеизину. И като пашов татарин борзо излязох из капията и не познаха ме каков человек есм. И поидох пак на Черепиш монастыр.

А на епископията удържаха они арнаути все постеля и съдини, и жито, и ечемик, и вино - все изядоша и продадоша. И на тоя монастыр не можихме да седим. Востанах да пойда на другий, що е по-далеч от Враца. Поидохме една вечер късно на едно село, а то ся разбягало, не има ни един человек, не има хляб, не има древа, а студ лют, нощ долга по декем. месеца. Хочехме от студ да измрем. На утре востанахме рано. Пут не има, сняг глубок, четири час място едвам за два дни поидохме на Карлуковския монастыр. Тамо седях пят-шест дни и учинихме Рождество Христово. И тамо наченаха да приходят турци от войската, почто, като са върнаха от Видин, по вси касаби наколо имаше паши. По селата

пашалии ходяха повише да са хранят и да соблачат селата.

И не би възможно да седя и на той монастир, но придох пак на Тетевен - и там седях 40 дни. И придоша някои чловеци по февруария месеца и казаша, како востанали капитан пашовите делии, що две хиляди зимуваха на Плевен. И аз ся зарадвах и придох на Плевен. Ала ми не прииде на ум, како е на Враца Исуф паша, а на Лом - Гюрджи паша, а на Влашко, насрещу Лом - силихтар Хюсеин паша, що са най-лоши зулумджии. Ами ако поминат на Плевен, како аз да бягам? Не бягах аз, како есм нещо зло сторил, ами име мое голямо, владика. А пашите зулумджии, да ме фати, сас десят кесии не е възможно да ся освободя. А аз при мене не имам сто гроша.

Довтасахме на Плевен на задушная субота и седях мирен до сирния петок. Довтасаха вечеро късно на Гюрджи паша делиите, изразбиха врати, приидоша и до нашия конак 11 делии сас коне. А ний не имаме ни хляб, ни ечемик, ни плява, ни сено. Паднахме на молба и подадохме пари, и придоша у другий дом. И казаша, како заутра иде Гюрджи паша сас четири хиляди войска. Ами аз како да побягна - повон не може да са прииде нигде, а да седя у християнская хижа не е възможно. Но побегнах и скрих ся у един турецкий харем. Помислих, како он хоче да седи ден или два и хоче да си прииде. Ала не би тако, почто он седе десят дни. И като востана он, у той ден прииде и Хусеин паша сас шест хиляди войска. И не оставиха ни християнскии, ни турецкии дома праздни. Повдигна се един кадинский вик, писък, ала кой ги слушаше. Приидоша и на нашия конак, но не имаше там място за коне, та не аресаха. Ами докле ходиха и обикаляха ония дом, аз от страх побягнах при самая кадина, а она по нивно обичай обръщаше лице свое от мене да я не гледам.

И той паша седе 15 дни. И тако седях у ония турецкий харем 26 дни. Бяха великии пости, а у турчина не имаше за ядение нищо - чаршня заключена и всякий християнин имаше у дом свой турци. И кому дохождах аз на ум да ми принесе нешто ястие! И тамошни чловеци не са толкова праксани да имат архиерея на почест. Да оставим ястие, ами много дни и без хляб останвах, почто ония турчин беше сиромаш, повише кукурузний хляб ядяха. Но имаше малко зелие армея, а друго нищо. Ами колко ли страх имах да не иде някой да мя скаже, понеже много пари хочеха да ищат от мене, а аз като не имах, мни ми ся, како ме убиваха.

И като си поидоша они, излязох аз от оний харем и придох у дом епитропа моего. И не са поминаха три дни, чу ся из град смущение голямо. И попитахме що е то. Рекоша - кърджалиите доише накрай град и искат

да влезат у градъ непременно. И гледахме - кадини и християнски жени, всякая носи сас себе изрядни вещи свое и плачат, и бягат къмто турская крепкая махала. Той час востана епитропа и жена его, узеха мало вещи сас себе си и побягна от дома своего. Ами аз камо да побягна? Советоваша ме някои челоуеци да поиду у един хан, що е ограден крепко каменную стеною - има тамо и турци много, та не могат да у пленят того кърджалиите. И аз поидох на ония хан и седях тамо 15 дни, докле преминаха кърджалиите къмто Терново.

Ето привтаса и Святий Лазар. У тоя ден востанах от хану и поидох на божигровския метох. И мирно проминахме страстния седмици. И на самия Пасху служих литургию и радвахме ся - и на девятый час поидохме на вечерня по обичаю. Като наченахме целование сас Христос воскресе, чухме, како се потресе градъ и вдигна са един общий глас и викание. И що бяха у църкви челоуеци, вси потекоха навон, останах аз сам в църкви, облечен сас архиерейская одежда. Чуеме отвор вик, плач, ала не знаем що е то за голямая молва и не смеем да излезем и да надникнем навон, почто беше църковная ограда слаба, гледа са отвсѣде. И той час излия ся от свише един град като орехи, ала мало держе и премина. Тогива прииде един свещеник у църквата и сказа ми, како приише пазванский хайдути, колко две хиляди, и строшили порти и врата и у нашия метох кондисали. И вся мои вещи удържаха.

Ами аз камо да пойда? Замаях ся. Тогива имаше тамо бегликчии - кир Константин сас чорбадар, сас бостанджии и до 60 души сас него пазаргедени овчари. Приише бяха да уземат овце за беглик по обичаю. И пратих того свещеника до него, и приидоша неговии челоуеци, и узеха ме от църкви, и приведоша ме на неговий конак. И седях тамо 19 дни. И тамо имаше от пазванските на конак, пияни бяха и чиняха зло. Того ради узе двоица челоуеци от агата им, що беше Гоша-ницали Халил, та седяха тамо, сас нас ведно хляб ядяха. Дохождаха отвор и кърджалии и аз седях между тях - влашка качула имах на главу мою, зовяха ме язаджи Стоян. Не можах ни да чета нещо, ни молба да сторя.

У един ден рече ми Константин чорбажи: Мин, рече, хочем да поидем на Терново, ала през Влашко, почто не смеем от кърджалиите да поидем от право. Ами аз наченах да мисля какво да учиня. Да остана на Плевен между кърджалиите сам - не бива, да пойда на Враца - не смея, да пойда сас них на Влашко - какво да сторя... Ще ми ся да паида на Враца, ала не смея да узема турчин ясакчия, да не скаже някому по вор. Ами узех едного челоуека християнин от Константин чорбаджи и востанахме нощем, а нощ мала, по мая месеца. Четворица души през горнето, през

полето, на по-сака, а не у път. И придохме до Искре река, а оная река без ладия не се минува никак.

Има село Коинлари насреща. Викаме, не са чува от речия шумящ. Человек не са явяет никако, а вечер настана, дожд идеше. Да пустим пушка не смеем, да не има у село някои пазвански хайдутти. Какво да сторим - замаяхмe са. Хеле, видяхме едного говедаря и позна ни, и поиде да сказа в село. И приидоша човеци сас ладия, ала и тая ладия смертное корито ест - узема три-четири човеци, а конете преплават голи. Ами като накарахме конете да преплуват, нели побегна назад у гору един кон. Боже мой, какво да сторим? Притемне. Ония коне минаха насреща, тоя поиде по гору. Они ли да гледаме, того ли да фатиме. Ами оную смертнюю реку пощем, у темност, како да преминем? Хочем вси да се издавим. Ала подаде Бог, та ония кон не поиде надалеко, развърна са и поиде при ония коне.

И като минахмe оная река, светна ми мало на очи, почто кзъмто Враца толкова страх не имаше от кърджалиите. И придохме на Враца и то лято тамо седях, до Светаго Димитрия не смейх да излазя повон никак. И по Светаго Димитрия востанах и поидох на Плевен, и тамо бяха пазванските хайдутти. И седях до Светаго Николая, и собраха поповете мирията.

После видях, како наченаха они много да ся собират на Плевен, убоях ся да мя не учинят някой зло. И востанах от Плевен в лето 1799 на декем. месеца и поидох на Никопол да преминем Дунаву и да поидем пак на Влашко. Ала Дунаву като беше замерзнал и от две страни, та не можеше да са помине, затова седехме у Никополи шест дни. После чухме, како иде у Никопол дявур имам, и убоях се. И много пари подадох и пренесоха ни на Дунаву, ала сас каков страх - пробн ся ледо и потъна един кон и удави ся, а ония коне сверзаха и по ледо ги на дъска привлякоха. И докле поидем на Зимнич, хочехме от студ да помреме. Влашка земля гола, не познава ся ни път, ни място, шест часа ест, едвам за три дни поидохме.

В лето 1800 паки ся подигна войска царская верх Пазванджия - Муруз бей букурещкий из Влашко, а пашии от Турско. Ала за каковая причина да ви скажем. Имаше един султан на Вербица село, та беше славен, почто покори немците на Гюргюв. И спроти това ся разгорди и не хочеше да са покорява на везирию, като беше на Шумен сас ордията турецкая. А везир повеле да му разсипят палати. И он побегна у Московия и тамо седе шест години. После прииде сас московская рука на Цариград и повеле му цар паки да си направи палати свое. А он, като отхождаше на Вербица, собираше войска - турци, християни - и поиде на Видин. Не знам що

хоратиха със Пазванджия, ала излезе реч, како са наговорили сас Пазванджия султану да стане цар, а Пазванджия - везир.

За това ли, за друго ли, пак ся повдигна войска верх Видин. И аз какво да сторя, харашлик ми не остана, мирия искат от мене, да пойда - зло, да не пойда - пак зло. Перво, потребно ест да са вземе буйрунтия от видинския паша и тако да собирам мирия. А аз съм без митрополия и без епископи - буйрунтия не е възможно да взема.

Имаше един калугер на име Калиник у Влашко, на Маркуца манастир игумен. Ала беше человек опорлив, не подклоняваше глава никому, а най-вече на угровлахийския митрополит. И он по някой суд беше го закличил у затворка. А той по неговая противност що да учини? Пратил человека на Видин и обеща на Пазванджия четиридесет кесии пари да го учини архиерея на Видин. Почто Пазванджия имаше гняв и ненавист на видинскаго архиерея по някоя причина. Ония Калиник калугер, като знаеше това, все за това и поиде на Видин сас някоя лест. И разпъди Пазванджия ония архиерея, и взе му все, що имаше, и прати того Калиника на митрополи да седи наместо архиерея, докле му принесе позволение от патриарха да го учини видинский владика. И аз сас того Калинина като имах приятелство от ветхое време, пратих молебное писмо до него, като има дерзост до Пазванджия, да ми извади от пашата или от кехаята му едно тескере-писмо, да пойда да оберя мирията. И он ми пише: Да приидеш на Враца и да пратиш человек да ти пратя тескеря. И аз не зная неговая лест, но востанах и поидох на Враца. И помина са някой ден, докле да пратя аз человек мой на Видин. Он прати пазванская тескеря за мене сас мубашир да мя вземе да пойда на Видин.

И поидох на Видин, два-три месеца служях по църквите. Тако му пишете и тескерята пашовая, како трябва на христиияните на малое време - да им сверша слугувание и пак да ся пойда на епархията. И аз като наченах да искам позволение, прииде до мене пашов человек и рече ми:

- Докле не буде той Калиник владика, тебе не е възможно нигде да поидеш.

Ами какво да сторя аз сиромас - зло са верзах. И седях на Видин три години. Ами що потеглих аз от того Калиника калугеря! Седях при него като някой последний слуга, не хочеше да мя знай никак за человека, а остави за архиерея. Беше сас турците, сас пазванските хайдути ведно и не смях да продумам нящо хорати. Не пуцаше мя нигде да ся прохоя, токмо у церква, и то сас някого свещенника. Ала да мя и пуцаше, боляха ме носете, не можах да ходя, в церква все сас каруца ходях. И то

майсере държа две години и пол. Какъв ли страх потеглих и колка ли скорб и грижа имах!

И почена са пак трето майсере на Видин, ала отдалеко седяха. На Плевен седяше Пляса паша сас 15 хиляди арнаути, а на Белковца седеше Гюрджи паша сас толкова войска, а от Влашка земля - Муруз бей сас Ибраил назари и Айдин паша сас толкова войска. А Пазванджия имаше при себе кърджалиите, що бяха на три бюлюка. Манаф Ибрахим сас две хиляди кърджалии он порази Пляса паша и узе му все уред, що имаше, и принесе все у Видин. А Пляса паша побегна, где очи видяша, и приведоша от войската му на Видин до хиляда души. И даде им Пазванджия по един хляб и разпъди ги. А другий кърджалия, Филибели Кара Мустафа, он бастика нощем Гюрджи паша и узе му все уред, и принесоха го на Видин. И другий бюлюкбаши беше Гушаницали Халил..

И още много такива хайдути пазванджийски стояха крепко противо царская войска и не дадоха им да приближат до Видин близо. И най-после сас пазванско позволение минаха кърджалиите на Влашко и изгориха Крайову и села и много человети избиша. Тогива побегна бея Михал Вода у Брашов и митрополиту угровлахийский, и вси бояри и епископи влашки от страх кърджалийски. И тако учиниша мир сас Пазванджия.

И тогива прати Пазванджия того Калиника на Букурещ сас петдесят турци на Ипсиланти бея и хиротонисаха го видинский архиеерея сас бейско позволение. И като прииде на Видин, тогива и за след един месец поиска позволение да си поида на епархията след три години. Ала кърджалиите бяха по епархия моя, та не би ми възможно да поида тамо. И намислих да поида на Крайову, да поседя тамо, почто ми беше много дотегнало от тоя Видин. И гледах един час по-скоро да са куртулисам оттамо.

И седях на Крайову до двадесят дни, и много ми почтение учини каймакану, що беше Костаки Карадже. И като седях на Крайову, у един ден прииде вест, како идат кърджалиите на Крайову. Тая нощ побягна каймакану от Крайову, и бояри, и терговци, и калугери и попове. Останах аз сам у епископията. И аз хочах да побегна, ала кола не можих да найда. Та какъв страх потеглих и тамо! Ала не приидоша, после се развърнаха вси и дойдоха си на дома свое.

И аз като видях, како кърджалиите не станват от епархията моя, востанах от Крайову и поидох на Букурещ при децата, почто тамо четяха епистимия на бейската академия. И поидох и поклоних ся святому митрополиту угровлахийскому, що беше на имя Доситей, человек стар летами, учен и в мудрости наказан. Он мя прия любезно и заведе мя при

бѣя, що бѣше Константинъ войвода Ипсиланти, и при някои бояри. И сказа им, како съм седял на Видин три години и толико нужда и скорбь, що съм потеглил. И призова ме на митрополията, и даде ми килия, да седя тамо при него, и на всякий ден да буду на трапеза неговая. И аз му сказах все моя нужда - како мя изгавосаха изперва и натовариха мя епархията скупа за петдѣсят и пят кесии, и четири години не съм ходил на епархията си, нито съм узел една пара, нито съм дал мирия, ни файда за тия пари, та ся станали борч више от осемдѣсят кесии. А епархията ся разсипа, села не останаха, изгориха ги кърджалиите и пазванските хайдуты, челоуеци са разбягоха по Влашко и по други страни, а синод не верува ище все равно. И не е възможно да изляза на глава са с тая епархия и сас тоя долг. И он ме ущедри (аджидиса) и помолы ся на бѣя да мя извади от синод паретис, сиреч оставка, да буду освободен от тая епархия. И бѣя Бог да го подари многолетствие, послуша го и прат и на синод, и принесе ми писание оставителное. И свободих ся от тие страховѣ и от тия временния нужди.

Имам обаче една скорбь и бою ся от Бога да мя не суди Бог, като узех аз оное паство на рамена моя и оставих го. Но паки надею ся на Бога всемилостиваго, како го не оставих зарад почивание мое, но от голяма я нужда и от тежкий долг, що мя натовариха и що не веруват, како са е разсипал свето, а най-много оная страна, що е близо до Видин, що е живелище варварское и хайдутское.

Затова ся трудя и аз сеги, денем и нощем, да изпиша няколко книги по нашему болгарскому языку. Та ако не би възможно меня да казувам им сас уста моя да чуют от мене грешнаго някой полезное поучение, а тие да прочетут писание мое и да уползуются. И за мене, недостойнаго. Бога да молят невежество мое исправить и трудившаго ся прощение сподобити, да би получити и нам десних стояниих в ден страшнаго воздаяния. Амин!

Сие ми усердно вам желаем и ви трудившему ся благонаклоненни будите. И здравствуйтя!